

Les in graszaadteelt



Van de aanleg van sportvelden weet ik zo onderhand wel het een en ander af. Welke weg graszaad aflegt voordat de greenkeeper of sportveldbeheerder het inzaait, is geheel nieuw voor mij. Sjaak Bil en zijn dochter Nicole zijn beiden werkzaam bij Euro Grass. Zij brengen, samen met teler Joop de Koeijer, deze echte stadsvrouw heel wat bij. Van de teelt van goede graszaadrassen tot aan de oogst van graszaad en de cyclus in het bouwplan op een akkerbouwbedrijf.

Auteur: Karlijn Raats

Sjaak Bil (49) en Nicole (22) heten me welkom op het terrein van de boerderij van Sjaak in Kerkwerpe, Zeeland. Alhoewel beiden werkzaam zijn bij Euro Grass, teelt Sjaak zelf ook graszaad op een deel van zijn land, mede om een voorbeeld te geven aan boeren in de omgeving.

Sjaak is namelijk hoofd van de productie en Euro Grass is, net zoals alle andere graszaadbedrijven, aangewezen op de vermeerdering van graszaad door boeren. Hij zit al 25 jaar in de graszaadteelt. Sjaak: "De meeste graszaadteelt zit in Zeeland en West-Brabant, omdat de graszaadteelt veel zon en wind nodig heeft. Dat heeft Zeeland meer dan de rest van Nederland. Het is mijn taak om boeren te interesseren voor graszaadteelt en hen te overtuigen om voor Euro Grass te telen in plaats van voor een ander graszaadbedrijf. Tijdens de teelt begeleid ik hen in de productie door het geven van adviezen."

Dubbeltje

Het interesseren van boeren voor graszaadteelt ging vorig jaar niet van een leien dakje. Veel boeren hadden een deel van hun graszaadproductie gestopt of hadden die helemaal gestaakt, om over te gaan op de productie van tarwe. Sjaak geeft hierover wat

achtergrondinformatie, omdat die trend niet zomaar uit de lucht kwam vallen: "De laatste jaren is er een schaarste ontstaan aan graan door droogte in Australië en eveneens slechte graanoogsten in onder meer Oekraïne en delen van Amerika. Hierdoor krijgen graanboeren een hoge prijs voor hun graan. Zowat het dubbele. Daarbij is de vraag naar graan gestegen door drie factoren; een normale toename van de consumptie, meer verbruik van veevoer door een stijging van de vleesconsumptie in Azië en het gebruik van graan voor de verwerking in biobrandstoffen. Veel boeren ruilden graszaadproductie in voor tarweproduktie. Op dit moment ontstaat hierdoor juist weer een schaarste aan graszaad. Er is genoeg, maar het is wel schaars. Toprassen kunnen hierdoor opraken, waardoor afnemers het moeten doen met minder kwalitatieve rassen. Graszaadbedrijven proberen de boeren op contract te krijgen door mee te gaan met de stijgende prijzen voor graan. Stel dat graan eerst een dubbeltje per kilo kostte voor de afnemer en nu twee dubbeltjes, zo betalen graszaadbedrijven aan boeren nu twee euro in plaats van een euro per kilo. Met de gestegen graszaadprijzen hopen we dat de graszaadproductie weer aantrekt. Het is voor boeren makkelijk om te wisselen tussen graan



Sjaak Bil en zijn dochter Nicole

en graszaad. De benodigde mechanisatie komt voor een groot deel overeen. Dat is de reden dat de prijzen van graszaad bij bedrijven als wij zo gestegen zijn. Dat houdt dit jaar nog aan. In 2009 zal het areaal graszaad stijgen en in 2010 verwachten wij dat het areaal weer op het oude niveau zit, waardoor in 2011 de prijzen voor gebruikers normaal gesproken zullen stabiliseren."

Oogsten wat je zaait

Sjaak oogst niet alleen graszaad, ook oogst hij een opvolger van zijn beroep binnen de familie:

Nicole deed, net zoals haar vader, een opleiding aan de HAS.

Vorig jaar studeerde ze af en sinds drie weken werkt ze eveneens bij Euro Grass en loopt met haar vader mee om ingewerkt te worden. Ze weet al ontzettend veel van graszaadteelt, ze is ermee opgegroeid. "Op Ven Zelderheide heeft Euro Grass een eigen kweekprogramma", legt ze uit. "Door intensieve selectie op een aantal voor de gebruikers essentiële soorteigenschappen sluit ons eindproduct (kwalitatieve graszaadmengsels) aan op de vraag van de sportveldbeheerder

of greenkeeper. Omdat dit onder Nederlandse omstandigheden gebeurt, leveren wij maatwerk voor de Nederlandse markt. Dit geselecteerde zogeheten 'uitgangszaad' wordt vermeerderd en gaat daarna naar de boeren die het inzaaien om het op nog grotere schaal te genereren voor de markt. De kweekafdeling is de spil van het bedrijf, zonder een goede kweekafdeling kun je het als graszaadbedrijf wel vergeten. Zij kijkt er niet alleen naar of graszaad mooi en stevig gras oplevert, maar ook of het een goede zaadopbrengst geeft, wat het allerbelangrijkst is voor de boer. Daarom duurt het gemiddeld vijftien jaar voordat er een nieuw ras is ontwikkeld. Alle graszaadbedrijven hebben hun eigen rassen met daarop kwekersrecht. Als zij een nieuw ras ontwikkeld hebben, wordt dit getoetst door een officiële instantie. Daarna krijgt het ras een *ranking* in de grasgids gekeken naar kwaliteit en verschillende eigenschappen. Euro Grass heeft op dit moment hele goede rassen, zoals Engels raaigras Vesuvius."

Nicole vervolgt over het graszaadgroeiproces: "In het najaar zaaien de boeren het uitgangszaad. In het najaar en voorjaar groeit de graszaadplant. Rond mei/juni schiet de aar door. Eind juli en begin augustus maaien de boeren het graszaadgewas, dat dan nog drie à vier dagen moet blijven liggen om verder af te rijpen. Op het moment van maaien is de graszaadplant wel rijp, maar niet overrijp, zodat de aar intact blijft



Topras Engels raaigras Vesuvius



In de schuur van Sjaak staat een droogmachine: Een grote ventilator en een kachel, die de lucht door de achter elkaar geplaatste kisten graszaad blaast, voordat het de markt op gaat. De omgeving telt een beperkt aantal plekken met deze droogmachines, 'depots' geheten.



Teler Joop de Koeijer



Nicole over doorkomend nieuwe grasplanten tussen de gemaaide graszaadplanten: "Als je niet snel genoeg de oogst opraapt met de combine, dan maakt het nieuw opkomende gras het oprapen steeds moeilijker. Toch moet graszaad wel een paar dagen drogen, dat is lastig als het heeft geregend. Oogsten komt heel nauw en is soms best stressvol."



Sjaak: "Regen is nadelig voor de graszaadoogst, want door de regen valt het zaad uit de aar en dat betekent minder opbrengst voor de boer."

als de ruwe maaimachine hem neersabelt. Als het zaad afgerijpt is, raapt de combine hem op. Die scheidt met gemak de nu loszittende zaden los van de aar."

Zwad

We gaan op pad, langs de graszaadvelden. Aangekomen bij een veld waar het graszaadgewas net gemaaid is in het zwad (gedeeltelijk bij elkaar geschoven halmen), wijst Sjaak een natte plek aan en vertelt waarom het oogstproces dit jaar wat minder goed verloopt dan gehoopt: "Succes is afhankelijk van het weer. Op een gegeven moment moeten we maaien en dan stellen we de maaidatum vast naar aanleiding van het weerbericht. Zaterdag hebben we gemaaid. Op zondag hoorden we echter pas dat het zou gaan regenen. Dat is nadelig voor de graszaadoogst, want door de regen valt het zaad uit de aar en dat betekent minder opbrengst voor de boer." Sjaak en Nicole gaan ook op bezoek bij teler Joop de Koeijer (53). Hij teelt al heel wat jaren een ongeveer vast aantal hectaren graszaad voor Euro Grass. "De afgelopen twee jaar waren slechte graszaadoogsten voor de boeren hier. Ik ben toch graszaad blijven telen, want het is een vast onderdeel van mijn bouwplan." "Bouwplan?", vraagt het stadsmeisje. De Koeijer legt uit over de gewasvariëteit binnen teeltcycli op een stuk land: "Een bouwplan beslaat een plan voor een aantal jaren, waarin hij gewassen afwisselt om de grond optimaal te kunnen blijven gebruiken. Sommige gewassen, zoals aardappelen, vergen veel van de bodemstructuur. Afwisseling van aardappel of suikerbietenteelt met een jaartje een gewas dat diep in de grond

wortelt, zoals graszaad, zorgt voor een herstel van de bodemstructuur en het bodemleven." Sjaak voegt ook toe over het werken op het land: "Het is hard werken voor een eerlijke boterham." Nicole en De Koeijer zijn dat met hem eens. Sjaak begeleidt De Koeijer door de velden te inspecteren op andere graszaadsoorten of onkruid. Zo ook nu. Sjaak loopt in een mum van tijd alle velden door die we aandoen. "Uit ervaring weet ik in welke hoek van het perceel je bepaalde soorten onkruid, zoals Duist en Kweek, kunt verwachten", aldus Sjaak. De Koeijer loopt dan ook met een fles chemisch bestrijdingsmiddel op zijn rug alle Kweekplekken af. Sjaak: "De Nederlandse Algemene Keuringsdienst en Euro Grass keuren allebei het graszaad. Als het perceel niet de gewenste zuiverheid heeft, proberen we in overleg met de boer een oplossing te vinden. Die oplossing komt er altijd. Die boer is naast leverancier ook onze klant, omdat we hem willen houden als teler." We rijden terug door uitgestrekte vlakke velden. De zon schijnt, de lucht is blauw met wat schapenwolkjes die snel voorbij drijven. Typisch Zeelands weer. "Zijn dat kolen?", vraag ik Sjaak bij de aanblik van een veld vol groene speelse bladeren. "Nee, dat zijn suikerbieten." Weer iets bijgeleerd... Thuis aangekomen nemen Sjaak en Nicole plaats aan de grote keukentafel om wat te drinken, samen met mevrouw Bil en een werknemer. De sfeer is huiselijk, rustig, de gesprekstof nuchter en zonder overbodige opleukingen. Een openbaring vergeleken bij de sfeer in de stad, waar mensen elkaar op straat nooit groeten, maar zich in elkaars bijzijn verdringen om zich te laten gelden. Een mooie dag in Kerkwerpe, Zeeland.



Graszaad in het zwad